

„Балканска вода, размъсена съ букова шума, сж пили старитѣ воеводи Кара Танасъ, Алтжнъ Стоянъ, Калжчлията, Кара Колю, Дончо Ватахътъ, Панайотъ Хитовъ, Хаджи Димитъръ“ . . пише Захари Стояновъ. И, наистина, Балканътъ е билъ най-вѣрниятъ закрилникъ на българското хайдутство — люлка и гробъ на борцитѣ за свобода. Вдъхновителъ на мистиченъ поривъ за животъ въ смъртъта и бащица на революционеритѣ Балканътъ е билъ началото и краятъ на всѣки подвигъ. Та не случайно и въ поетическитѣ преображения на Ботевъ, пѣвецъ на свободата, хайдушката воля се изобразява чрезъ таинственото на планината, чрезъ вихрогора на лесоветѣ и чрезъ трѣпката на балканското усое. Кой по-дивно е възпѣлъ легендарниятъ Хаджи Димитъръ? Надъ загиналия пари слънцето, проклятия шѣпнатъ кървавитѣ устни и млъкватъ стихийтѣ, защото всичко жали за тжжния край на бореца. Така, смъртъта на Хаджи Димитъръ става безсмъртие, а животътъ му — легенда, която винаги ще вълнува. И ние мислимъ, че всѣко проникване въ душата на безсмъртния герой е преди всичко проникване въ неговия блѣнъ за смъртъ, но блѣнъ, който гори отъ жизнена сила, разраства се въ стихия и пламъкъ и стига до собственъ жертвеникъ, за да покрие личния подвигъ съ копнежа на народъ за свобода. Волева, мъжествена личностъ, Хаджи Димитъръ израства въ днешни дни като идеалъ, който остава свещенъ, и като духъ, който вдъхновява. Неговиятъ подвигъ, вече легенда, може да влива целебни струи въ всѣка българска душа и да я кърми съ беззаветна обичъ къмъ родината.

Образътъ на Хаджи Димитъръ е нерушимъ и вѣченъ, както и споменътъ за Бузлуджа, чиято огнена вихрушка прозвучава до върховетѣ на Шипка. И ще слушаме винаги съ затаемъ дѣхъ благо-слова и завета на поета:

„Тозъ, който падне въ бой за свобода,
Той не умира. . .“

СТЕФАНЪ СТАНЧЕВЪ